

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketoiminta ja kulttuuri, Imatra
Kuvataiteen koulutusohjelma
Valokuvaus

Natalia Montonen

Maahanmuuttajan identiteetti

Opinnäytetyö 2015

Tiivistelmä

Natalia Montonen

Maahanmuuttajan identiteetti, 40 sivua

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketoiminta ja kulttuuri, Imatra

Kuvataide

Valokuvaus

Opinnäytetyö 2015

Ohjaajat: taiteellisen osion ohjaaja, lehtori, kuvataiteilija Tero Puha; kirjallisen osion ohjaaja, taidekriitikko Hannu Castren

Opinnäytetyössä tarkasteltiin käsityksiä maahanmuutosta ja Suomen maahanmuuttopolitiikkaa Euroopan Unionin osana. Suhdetta maahanmuuttoon taustoitettiin tarkastelemalla identiteettiä eri tutkimusalojen näkökulmista ja sitä, mitä suomalaisuuden käsite sisältää.

Kirjallisen osion päämääränä on saattaa lukijaa ymmärtämään maahanmuuttajien asemaa nykyistä syvällisemmin.

Taiteellisen osion tavoitteena oli välittää katsojalle henkilökohtaisia kokemuksia siitä, millaista on olla maahanmuuttaja ja miltä se tuntuu. Tutkielmassa henkilökohtaisia kokemuksia ja mielipiteitä käsitellään osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstia. Tavoitteena oli kiinnittää huomio kielteisten asenteiden sijaan niihin myönteisiin ja rikastuttaviin piirteisiin, joita maahanmuutto voi tuottaa yhteiskunnalle ja sen kulttuurille. Samalla pohdittiin sitä, miten erityisesti taiteella on ratkaiseva vaikutus niin ihmisten kuin mediankin asenteisiin.

Asiasanat: maahanmuutto, identiteetti, moraalit, ideologia, taide, yhteiskunta, integraatio, hyvinvointi

Abstract

Natalia Montonen

The Immigrant's Identity, 40 Pages

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Fine Arts, Imatra

Degree Programme in Visual Arts

Orientation option Professional Photographing

Bachelor's Thesis 2015

Instructors: Mr Tero Puha, Photography Artist, Mr Hannu Castren (Instructor of Writing), Art Critic

In thesis work we examine perceptions of immigration and Finland's immigration politics as a part of European union. Relation to immigration was framed by examining the identity from the point of view different fields of research and what Finnish culture concepts contain.

The aim of written part is to help a reader understand immigration situation deeper.

The aim of the artistic section was to give to the viewer personal experiences of emotional feelings, what it is like to be immigrant and how it feels. In the thesis personal experiences and opinions are treated as a part of larger extensive social context. The aim was to draw attention from the negative attitudes to the positive and enriching aspects, which immigration could bring to society and their culture. And at the same time it was considered, how in particular art has a significant effect on people and social media's attitudes.

Key words: Immigration, identity, morality, ideology, art, society, integration, wellbeing

Sisällys

1	Johdanto.....	5
1.1	Maahanmuuton syyt ennen ja nyt.....	6
1.2	Suomen maahanmuutto.....	7
2	Identiteetti eri tutkimusalojen näkökulmista.....	9
	Kansallinen identiteetti.....	11
3	Suomalaisuus.....	11
4	Maahanmuutto ja identiteetti, kohtaaminen.....	17
4.1	Maahanmuuttoon kohdistuvia poliittisia ja sosiaalisia ristiriitoja.....	17
4.2	Maahanmuuton mahdollisuuksien käsittely.....	18
4.3	Maahanmuuton monipuolinen tutkiminen.....	19
	Omat kokemukset, erillisyys.....	20
4.4	Mitä tapahtuu maahanmuuttajan minäkuvalla.....	22
4.5	Tuleeko ulkomaalaisesta suomalainen.....	24
5	Suomi EU:n jäsenenä.....	25
5.1	Kielteinen suhtautuminen maahanmuuttoon Suomessa.....	25
5.2	Vallan tehtävä.....	26
6	Taiteellisen osion lähtökohtia ja merkityksiä.....	27
	Identiteetin käsittely taiteessa.....	27
	Identiteetin käsittely omassa taiteessani.....	28
7	Yhteiskunta vaikuttaa taiteeseen – taide vaikuttaa yhteiskuntaan.....	34
	Taiteen kehitys nykyaikana.....	36
	Kuvat.....	38
	Lähteet.....	39

1 Johdanto

Opinnäytetyön aloittaminen lähti liikkeelle tutkiessani kuvausaiheitani. Syksyllä 2014 kuvasin itseäni paljon. Kuvia tarkastellessa huomasin, että tunteeni alkoivat edetä tiettyyn suuntaan. Maahanmuuttajana mietin omaa asemaani tässä yhteiskunnassa. Halusin avata tällaisen teeman opinnäytetyössäni ja tutkia maahanmuuton kautta yksilölle tulevaa haastetta. Kuvien ottaminen vei puoli vuotta aikaa. Kuvasarjaksi muodostui kolmen kuvan kokonaisuus.

Kuvaan sitä, mikä minua askarruttaa ja kiinnostaa, asioita, joista haluan ottaa selvää ja tutkia syvemmin. Haluan tehdä ja tuoda esille valokuvia, joissa käsittelem joutain itselleni tärkeää, ajankohtaista ja puhuttelevaa aihetta. Tällä hetkellä minua kiinnostaa erityisesti maahanmuutto ja rasismi, laajemmassa mielessä ihmisoikeudet – kaikkien oikeus olla hyväksyty, turvassa ja rakastettu.

Joskus kuvaaminen alkaa kuin itsestään, sillä kamera on useimmiten mukana. En yleensä mieti kuvausaiheitani etukäteen, vaan ne muotoutuvat kuvatessani. Kuvaan nykyään vain digitaalisella kameralla. Kun tarkastelen kuviani tietokone-ruudulta, jokin yksityiskohta tai kuva vie huomioni. Kun prosessi on pyörähtänyt käyntiin, tekeminen muuttuu suunnitelmalliseksi, mutta sen sysännyt mielikuva ja tunne säilyvät.

Opinnäytetyössäni lähestymistapa oli siinä mielessä poikkeuksellinen, että ensin tuli aihe ja sitten kuvaaminen ja kuvat. Valittua teemaa noudattava kuvaaminen merkitsee minulle siten erilaista prosessia ja siksi se opetti toimimaan minua kuvaajana myös toisenlaisista lähtökohdista.

Tutkielman lähteinä käytin tieteellisiä tutkimuksia, median kautta saatua tietoa ja ihmisten kanssa käytyjä keskusteluja. Pohdin maahanmuuton syitä ja seurauksia yhteiskunnallisella ja yksilöllisellä tasolla.

Haluan taiteellisella työskentelyllä vaikuttaa ihmisten suhtautumiseen maahanmuuttoon ja sen kautta ilmeneviin haasteisiin Suomessa. Korostan taiteen merkitystä yhteiskunnan hyvinvoinnin kehittämisessä. Taiteen tehtävä on yhteisöllisesti tärkeä. Yhteiskunnan yhdeksi kehitystarpeeksi muodostuu yhteisöön

kuuluvien yksilöiden yhteenkuuluvuuden korostaminen. Kaikki ihmiset, myös maahanmuuttajat, ovat samanlaisia haluineen ja perustarpeineen.

1.1 Maahanmuuton syyt ennen ja nyt

Ihmiset ovat muuttaneet paikasta toiseen niin kauan kuin ovat lajina eläneet. Tieteellisesti todistetusti Afrikasta lähteneet alkukantaiset homo sapiensit levisivät tuhansien vuosien saatossa kaikille mantereille. Leviämisen seurauksena laji on jakautunut. Eri olosuhteissa selviäminen muokkasi alalajien ulkoisia piirteitä. Ulkoisten vaikutusten pohjalta alkoi kehittyä käyttäytymisen ja elämäntyylin eroavaisuuksia heimojen välille, ja ne johtivat kulttuurien ja uskontojen syntyyn.

Asuinpaikan vaihtuminen koski sekä kokonaisia heimoja että yksittäisiä yksilöitä. Ravinnon saamiseksi, elämäntason paranemiseksi ja uusien asuinalueiden valtaamiseksi on käyty taisteluja, jonka seurauksena aluevaltauksia suorittaneet ryhmät levittivät oman kulttuurinsa valloitetuille maille ja kulttuurit sekoittuivat.

Työkalujen kehitys antoi käsityötaidoille, kaupankäynnille ja sitä kautta teollistumiselle oivallisia menestysmahdollisuuksia. Migraation tavoitteeksi tuli myös taloudellisen ja teollisen kehityksen edistäminen. Välillä migraatio oli pakollista. Puhutaan orjuuden ajoista. Orjuudelle on saatu loppu 1800-luvulla. Sen jälkeen migraatiosta on tullut poliittista pakolaisuutta lukuun ottamatta vapaaehtoista toimintaa.

Sivilisaatiomme on siis aikojen alusta asti vaeltanut asuinsijoilta toisiinsa ja muodostanut uusia populaatioita, joissa heimot, rodut ja kansallisuudet ovat sekoittuneet keskenään.

Nykyaikana syyt maahanmuuttoon ovat seuraavia: humanitaarisia (ihmiset pakenevat sotaa); taloudellisia (työvoimamigraatio); etnisiä (inkeriläisiä Suomeen, saksalaisia Saksaan, juutalaisia Israeliin) ja poliittisia (vähemmistökansan tai seksuaalisen suuntautumisen vaino, yksilön poliittista toimintaa ei hyväksytä omassa isänmaassa). Se voi johtua myös perheen yhdistämisestä ja kie-

len/kulttuurin opiskelusta. Pääasiallisesti ihmiset muuttavat maasta toiseen tavoitellakseen turvaa, rakkautta ja onnellisuutta. Toiset löytävät sen toisista ihmisistä, toiset etsivät sitä rahan ja materiaalin kautta. Mielestäni meillä kaikilla on oikeus tavoitella parempaa elämää.

1.2 Suomen maahanmuutto

Siirtolaisuus on noussut tärkeäksi yhteiskunnalliseksi aiheeksi ilmiön yleistettyä. Toisen maailmansodan aikana syntyneet pakolaisvirrat olivat Karjalan evakkoja. Monen sukupolven jälkeenkin suomalaisilla on toimiva sananparsi ”oman maan mansikka, muun maan mustikka”, jolla voi kuvata myös maahanmuuttajan tai pakolaisen tuntemuksia. Paikallisuus on tervetullut ilmiö, vastoin kuin vierasmaalaisuus.

1970-luvulla maastamuutto Ruotsiin kasvoi suomalaisväestön muuttovirraksi. Syy oli pitkälti taloudellinen, eli pyrkimys parempaan elintasoon. YLE Teemalla 6.1.2015 suomalaisten elintasopakolaisten kertomuksille omistetussa ohjelmassa kerrottiin, millaisia tunteita he ovat kohdanneet uudessa asuinmaassaan Ruotsissa. Kirjailija Heidi Köngäs, joka asuu nykyisin Suomessa, painottaa ohjelmassa:

Kun menee toiseen maahan, ei ole enää varma itsestään. Siellä odottaa juureton elämä. Kun ei ymmärrä kieltä, tulee alistunut olo. Kantaväestö leimaa toisen luokan kansalaiseksi. Status pysyy alhaisena, ei tasavertoa. Ruotsalaislapset kiusaavat suomalaislapsia, ”menkää kotiin!”. Pääsy yhteiskuntaan menee kieliopetuksen kautta. Mutta vain pieni osa suomalaisista pääsee jatko-opiskelemaan ja vielä pienempi osa hyväksytään ylempään luokkaan. Aistittavissa oli se, että valtio asettui passiiviseen vastarintaan siirtolaisuuteen suomalaisväestöä kohti. Suomalaiset kokivat oman identiteetin katoamisen. Pressi, pelko, sopeutumisen vaikeus. (YLE Teema, 2015)

Miikka Pyykkösen (2007) määrittelyn mukaan maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen ulkomailta pysyvässä asumistarkoituksessa muuttavaa henkilöä. Maahanmuuttaja on yleisnimike ja sillä tarkoitetaan siten siirtolaisia, paluumuuttajia, pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. He voivat olla myös Suomen kansalaisia, joilla on ollut pysyvä asuinpaikka ulkomailla. Vuodesta 1981 Suomeen on muuttanut enemmän ihmisiä kuin on muuttanut Suomesta muualle. (Pyykkönen 2007.)

Inkerin suomalaisten paluumuuton alkusysäykseksi katsotaan Mauno Koiviston tekemää esitystä vuonna 1990. Tuolloin hän ilmaisi, että suomalaista sukujuurta olevilla Neuvostoliiton, Venäjän ja Viron inkeriläisillä on oikeus saapua Suomeen paluumuuttajina. (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta, 1996)

Paluumuuttajista on tullut vuoteen 2004 mennessä suurin maahanmuuttajaryhmä. He ovat saapuneet entisen Neuvostoliiton alueilta, Virosta tai Ruotsista. Suomen paluumuuttajilla tarkoitetaan ihmisiä, joilla itsellään tai joiden vanhemmillä tai isovanhemmilla on suomalaiset juuret. (Wikipedia)

Paluumuuttajien lisäksi Suomen ulkomaalaisväestö muodostuu pääosin pakolaisista sekä työ- ja avioliittomuuttajista. Pakolaiset tulevat EU-maiden ulkopuolelta. Ensimmäiset pakolaiset toisen maailmansodan jälkeen tulivat Suomeen Chilestä vuonna 1973. Heitä oli vain noin 180 henkilöä. Vuodesta 1979 lähtien Suomi vastaanotti vietnamilaisia, somaleja, kurdeja (enimmäkseen Iranin ja Irakin alueilta). 1990-luvun alkupuolella ihmisiä tuli hajonneen Jugoslavian alueelta ja Afganistanista. 2000-luvulla pakolaisia on heidän lisäksi saapunut muun muassa Sudanista.

Euroopan Unioniin liittyminen muutti Suomen maahanmuuttopolitiikkaa. Suomi hyväksyi Euroopan unionin vapaan sisäisen liikkumisen politiikan. Tämä on tuonut Suomeen rakennusmiehiä niin Ranskasta, Virosta kuin Puolastakin. Maahanmuuttoa aiheutti myös Jugoslavian hajoaminen ja Kosovon sota.

Muita maahanmuuttajia ovat EU-maista tulevat, esimerkiksi Ruotsista, Saksasta ja Isosta-Britanniasta. He ovat avioliitto-, työvoima- tai paluumuuttajia. Vuonna 2014 Syyrian pakolaisia tuli ennätysmäärä Eurooppaan, osa myös Suomeen. Suomessa asuu noin 188 000 ulkomailta syntynyttä, eli noin 3,7 % väestöstä. Nykyään 56 prosenttia Suomen väestönkasvusta on seurausta maahanmuutosta. (Wikipedia)

Vähitellen maahanmuutosta on tullut globaali-ilmiö.

2 Identiteetti eri tutkimusalojen näkökulmista

Identiteetti on yhteiskuntatieteissä kattokäsite yksilön tai ryhmän käsitykselle itsestään erillisenä, muista erottuvana kokonaisuutena (Wikipedia). Näin ollen voidaan sanoa, että identiteetin käsityksessä on monta tasoa. Identiteettiä käsitellään usein psykologisesta, sosiologisesta ja kulttuurinäkökulmasta. Miikka Pyykkönen määrittelee identiteetin moninaisuutta seuraavasti:

Identiteettiin liittyy monia sellaisia nykykeskusteluja, jotka ovat vaikuttaneet myös etnisyyden ja laajemmin kulttuurinkin ymmärtämiseen. Kun tutkitaan etnisyyttä ja kulttuuria, tutkitaan sellaisia merkityksiä tuottavia käytäntöjä ja prosesseja, joissa ihmisiä identifioidaan ja erotellaan keskenään ja joissa tällaisten kategorisointien rajoja ylitetään ja murretaan. Tällöin kyse on identiteetistä, identifioinnista ja identifikaatiosta. Niissä ei ole kysymys pelkästään merkityksen antamisesta itselleen, omalle ryhmälle tai itse käsityksestä, vaan kyse on vuorovaikutuksellisesta asiasta, johon vaikuttavat myös muiden yksilöiden, ryhmien ja instituutioiden antamat merkitykset (Pyykkönen 2007.).

Ihmiselämän kaari, ihmisenä kasvaminen ja kehittyminen ilmaistaan juuri kertomuksen kautta. Mitään suoranaista keinoa ei ole tavoittaa ”itseä” ilman tulkintaa. Useimmiten tuo tulkinta on juuri kertomus, joka alkaa jostain, etenee juonellisenä tarinana nykyhetkeen saakka – jatkuakseen tästä eteenpäin. Se, mitä olen nyt, perustuu kaikkeen siihen, mitä on tapahtunut sitä ennen. Menneisyyttä ei voi ymmärtää mitenkään muuten kuin tulkinnan välityksellä. (Kari, Moilanen & Rähä 2001, 49.)

Erik H. Erikssonin (1987) tutkimus käsittelee identiteettiä psykologian näkökulmasta keskittämällä huomion lähinnä sen kehittymiseen. Identiteetti kehittyy koko elämän ajan yksilön kokemien haasteiden pohjalta. Eriksson jakaa identiteetin egon identiteettiin (tietoisuuteen itsensä erillisyydestä), persoonalliseen identiteettiin (persoonallisuuteen) ja sosiaaliseen identiteettiin (sosiaalisiin rooleihin.) Vahva egon identiteetti ja kulttuuriset juuret auttavat koko identiteetin kehittymistä. Puutteet identiteetin osa-alueilla voivat johtaa identiteettikriisiin. Identiteetti liittyy läheisesti minäkuvaan.

Sosiologiassa identiteetti tarkoittaa yksilön tietoisuutta kuulumisestaan eri ryhmiin. Identiteetin rakennuskomponentteja voivat olla sukupuoli, ammatti, etniset ryhmät tai mikä tahansa muu tärkeäksi koettu asia. Puhutaan esimerkiksi suku-

puoli-identiteetistä tai kansallisesta identiteetistä. Identiteetin kehittymiseen vaikuttavat vahvasti vallitsevat sosiaaliset olot ja historiallinen aikakausi (Wikipedia.)

Pertti Rautio ja Mikko Saastamoinen (2006) kirjassaan ”Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma” painottivat, että yksilön identiteetti on hyvin subjektiivinen kokemus, vaikka muotoutuu se niissä sosiaalisissa kehyksissä, jotka yksilöä ympäröivät. Ihminen tekee koko ajan havaintoja ympäristöstään ja liittää osan havainnoista osaksi identiteettiään, esimerkiksi vertailun kautta. Identiteetin osaksi hyväksytään ennen kaikkea elementtejä, joita muut ihmiset ja yhteiskunta vahvistavat toiminnallaan ja määrittämisillään.

Saman tutkimuksen mukaan, identiteetin muokkautuminen voi tapahtua myös erilaisten yksilön suorittamien irrallisten roolisuoritusten kautta. Esimerkiksi isän rooliin voi kuulua yleisesti hyväksytyjä piirteitä, jotka yksilö sisäistää osaksi identiteettiään. Kuitenkaan roolien kautta identiteettiin kiinnittyvien ominaisuuksien ei tarvitse olla yksilön persoonallisuutta määrääviä, vaan ne voidaan nähdä erillisinä identiteetin puolina.

Nykyisin erityisen tärkeä osa yksilön identiteetin muokkautumisessa on erilaisilla sekundaarisosialisaation muodoilla. Yksilön sosialisointiossa omaksumaan identiteettiin voi kiinnittyä aineksia erilaisista alakulttuureista ja muista yksilön toimintaan vaikuttavista piireistä. Kulttuurinen identiteetti korvautuu ja muuntuu mahdollisesti useaankin otteeseen, kun yksilö rakentaa identiteettiään haluamista aineksista, pala palalta. Kuitenkin viime kädessä yksilöllinen identiteetti kiinnittyy primaarisosialisointiossa omaksuttuihin merkityksiin, joiden pohjalta elämää peilataan. (Rautio & Saastamoinen 2006, 32.)

Kulttuuri-identiteetti muodostuu vuorovaikutuksessa muihin kulttuuriryhmiin: esimerkiksi suomalaiset vertaavat itseään tilanteesta riippuen ruotsalaisiin, venäläisiin, muihin eurooppalaisiin tai maahanmuuttajiin, joita ei syystä tai toisesta pidetä suomalaisina. Kulttuuri-identiteetin tutkimuksessa ilmiöstä on puhuttu käsiteparilla ”me” ja ”muut”. Kun rakennamme omaa identiteettiämme, peilaamme itseämme suhteessa joihinkin toisiin kulttuuriryhmiin sekä näiden meistä tekemiin merkityksenantoihin.

Stuart Hallin (1999) mukaan erot ovat kulttuuri-identiteetin muodostuksessa välttämättömiä neljästä eri syystä, jotka hän on omaksunut eri tieteenalojen identiteettiä koskevista keskusteluista: 1) Ilman eroja kulttuuri-identiteettejä ei

ole olemassa. Ryhmä antaa merkityksen identiteetilleen niiden kulttuuristen piirteiden avulla, jotka erottavat sen toisista ryhmistä. 2) Identiteetit syntyvät, uusiutuvat ja haastetaan dialogissa ”toisten” kanssa. 3) Identiteetit ovat osa niitä luokittelujärjestelmiä, joiden avulla ihmiset antavat merkityksiä eri asioille. Ihmiset hahmottavat asioita symbolisten ulos ja sisään sulkemisen erottelujärjestelmien avulla. Jokin merkitsee jotain, mitä jokin toinen – useissa tapauksissa sille vastakohtainen – ei ole; musta ei ole valkoinen, hyvä ei ole paha eikä ruotsalainen ole suomalainen. Tärkeää on kuitenkin havaita, että nämä käsitteet saavat merkityksensä pitkälti toistensa ansiosta ja suhteessa toiseen. 4) Toinen on perustava minuuden kannalta, koska minus peilautuu suhteessa toiseen (Pyykkönen, 2007.)

Kulttuurintutkimuksen vallitseva näkemys identiteetistä ei katso ihmisellä olevan muuttumatonta ydintä. Sitä vastoin identiteetti nähdään prosessina; ihmisessä kamppailee tai neuvottelee koko ajan monenlaiset identiteetit. Identiteetti on siis konstrukttiivinen.

Kansallinen identiteetti

Miksi ihmiset tuntevat kuuluvansa johonkin kokonaisuuteen? Meidän laumaamme yhdistää jokin samankaltaisuus, oli se sitten asuinpaikka, kieli, ihonväri, uskonto, puoluekanta, yhteiskuntaluokka, sukupuoli tai vaikka fanitettava jalkapallojoukkue. Pääasia on, että me erotumme muista. Miten muuten voi tietää, kehen luottaa ja kehen ei?

Etnisen ja kansallisen identiteetin välillä on olennainen ero. Etninen identiteetti kuuluu luonnolliseen identiteettiryhmään, jota ei tarvitse järjestelmällisesti ylläpitää. Etnos on ajattelutapa ja käyttäytymisen malli. Kansallista identiteettiä sen sijaan täytyy järjestelmällisesti ylläpitää. (Wikipedia). Tutkielmassani haluan korostaa kansallisen identiteetin olemassaolon rinnalla sen kohtaamista maahanmuuttajana.

3 Suomalaisuus

Jokaisella maalla on oma kansallinen identiteettinsä.

Mitä suomalaisuus merkitsee suomalaisille? Vaikka he asuisivat muualla kuin Suomessa ja heidän äidinkieliensä olisi ruotsi tai saame, he ymmärtäisivät toisiinsa suomen kielen ansiosta. Jokainen heistä on myös tunnustautunut suomalaiseksi ja on velvollinen noudattamaan tiettyjä maansa normeja. Nämä seikat ovat jokaiselle suomalaiselle itsestäänselvyksiä, jotka kulkeutuvat automaattisesti heidän mukansa vauvasta vaariin.

Suomi on pohjoinen maa, jossa rankat ilmasto-olosuhteet. Luonto on muokannut suurelta osin suomalaisen luonteen. Suomen kansa on selvinnyt ja kasvanut kukoistukseensa muiden kansojen rinnalla. Muinaiset suomalaiset ovat saaneet niskaansa vettä, ukkosta, rakeita ja vuoroin valloittajia niin idästä kuin lännestäkin. Ei ihme, että suomalaisuuteen kuuluu tietty varautuneisuus, mutta samalla myös väkevä sisäinen voima. Ilmaisemisen kautta suomalaisella on kykyä ja pyrkimystä käyttää tuota ominaisuutta, jolloin se muuttuu myös todellisuudeksi.

Suomalaisuuteen kuuluu myös ylpeys omasta maasta. Luin nimettömänä pysyneen suomalaisen nettikommentin: *Suomi on omalla tavallaan erittäin rikas maa. Meillä on oikeastaan kaikki asiat kunnossa sekä olemme turvassa että pystymme myös selviytymään meille asetetuista koettelemuksista. En yhtään ihmettele, miksi esimerkiksi pakolaiset ja heidän kaltaisensa haluavat tulla Suomeen ja asettua asumaan tänne. Suomella on oikeus ylpeillä puhtaalla luonnolla sekä puhtailla vesistöillä. Tämä on yksi maamme suurimmista asioista, joita varmaan jokainen suomalainen arvostaa. Puhtaiden alueiden ansiosta pystymme puolustautumaan vakavilta epidemioilta, ja emme joudu vakavaan tautioravanpyörään. Meillä on puhdasta vettä saatavilla sekä kiloittain ruokaa. Suomalaisina voimme olla hyvin tyytyväisiä ammattitaitoiseen ja hyvin kehittyneeseen terveydenhuoltoon ja siihen vastaaviin toimintoihin. Luulen, että jokainen meistä on kiitollinen meille myönnettävään oikeutettuun sosiaaliturvaan elämämme eri vaiheissa (Kesäpoika, 2008.)*

Toinen henkilö jatkaa: *Arvostan Suomea isänmaana sen vuoksi, että se tarjoaa käytännössä liki kaikille tasapuoliset mahdollisuudet valita oman elämänsä suunta. Suomalaisuuteen liittyviä yksittäisiä asioita pitää nostaa esiin, niin kuin sauna, murtomaahiihto, meri ja saaristo. Suomi merkitsee minulle kieli- ja kulttuuriperimää. Siellä minulla on juuret. Koen, että omien juurien tunteminen on tärkeää. Mikäli et tiedä, mistä olet tullut, tuskin tiedät minne olet menossa. Oman taustan ymmärtäminen auttaa myös ymmärtämään paremmin muita kulttuureja (Ilopilleri, 2008.)*

Mutta mitä kaikkea tämä "suomalaisuus" sitten on? Luterilaista etiikkaa, sääntöjen noudattamista, luonnonläheisyyttä, rehellisyyttä, täsmällisyyttä ja asioiden

suoraan puhumista. Kaikkea sellaista, mistä minä-kuva rakentuu ja se toki vaihtelee yksilöittäin. Suomalaisuus ei tässä identiteetti-palapelissä ole kuin yksi osa, mutta kuitenkin merkittävä sellainen.

Suomalaisten ansiosta maassa toimivat demokratia, sosiaaliturva (toimeentulotukijärjestelmä), infrastruktuuri, hyvätasoinen koulujärjestelmä, hyvä terveydenhuolto. Ylistettäviä ovat kunnioitus sotaveteraaneja kohtaan, vammaisten kohtelu, maahanmuuttajien kohtelu.

Suomalaisuuteen kuuluu päättäväisyys. ”Ei olla ennenkään luovutettu eikä olla luovuttamassa nytkään”. Selviytyminen. Suomalaiset ovat sekä sopeutuneet että muokanneet ympäristöään kyetäkseen elämään pohjolassa. Tästä saavutuksesta suomalaiset ovat ylpeitä. Suomalaisuuden piirteisiin kuuluvat myös suoraselkäisyys ja rehellisyys. Suomalaiset usein sanovat: ”Olemme sanamme mittaisia miehiä ja naisia. Sen minkä sanomme tekevämme, sen teemme.” Suomi on täynnä luonnon ja sen ilmiöiden hiljaista kauneutta ja haikeutta. Se toimii vastavoimana ja kontrastin tuojana vahvoille tunteille ja teoille.

Taiteellisesti suomalaisuutta on hyvin perusteellisesti käsitelty arvostettu suomalainen valokuvataiteilija ja opettajani Päivi Eronen. Kirjassaan ”Kylpijät” (2007) hän avaa näkemyksensä artikkeleiden ja valokuvien voimin. Haastattelin taiteilijaa. Hänen mukaansa sauna on kiistatta keskeinen, mutta samalla hyvin elävä suomalaisuuden symboli. Identiteettisymbolina sauna on kansalliseepoksen Kalevalan kaltainen.

Kuva 1. Lada-sauna, Päivi Eronen, 2006

Sauna on keskeinen käsite suomalaisessa kulttuurissa. Sauna on sekä henki- sen että fyysisen puhdistautumisen pyhä paikka, siellä peseydyttiin ennen van- haan saunan sisäpuolella olevassa soikossa. Saunavasta oli se, millä hakattiin kaikki paha pois ihmisestä. (Eronen 2015)

Mihin voidaan saunaa pystyttää, sinne pystytetäänkin: tynnyriin, puhelinkoppiin, autoon. Myös samassa kirjassa Pekka Laaksosen essee ”Sauna ja suomalai- set” käsittelee saunan merkitystä suomalaiselle: *Sauna on niin keskeinen ja leimallinen osa suomalaista arkielämän kulttuuria, että sen merkitystä tai eri- koislaatuisuutta on itse vaikea selkeästi tajuta...Sauna on monien perinteisten tapojen ja uskomusten koti* (Eronen 2007, 21). Identiteetinsymbolina sauna kult- tuurin piirteenä ajaa kahta tehtävää. Yhtäältä se lisää suomalaisten yhteenkuu- luvuuden tunnetta kansallisryhmänä. Toisaalta se erottaa suomalaiset muista, ja siten korostaa eroja.

Suomalaisuuden ymmärtäminen avautui Päivi Eroselle, kun hän asui useita vuosia ulkomailla. Hän teki tutkimusmatkoja muun muassa Italiaan ja Itävaltaan,

joiden kulttuuritapoihin tutustuminen avasi näkemystä maailmaan ja herätti kiinnostusta suomalaisen kansanelämän tutkimukselle.

Kuva 2. Kolme kylpijää, Kurikka, Päivi Eronen, 2007

Ajatuksesta kuvata kylpemisen aiheuttamaa hyvää oloa suomalaisissa syntyi kuvakokoelma. Päivi Eronen kuvasi innokkaasti saunoja, turvekylpijöitä ja avantouimareita eri paikoissa, joskus ihmeellisissäkin.

Kuva 3. Kolme kylpijää, Kuora, Päivi Eronen, 2007

Suomalaiseen elämänmuotoon liittyy sisukkuutta. Miten sisun voisi määritellä? Vaikkapa näin: se on sinnikkyyttä, sitkeää tahdonvoimaa, hellittämätöntä tarmoa, lannistumattomuutta, peräänantamattomuutta, uskallusta, ja rohkeutta.

Suomalaisen kansallisen identiteetin määrittelyssä musiikki on merkinnyt hyvin paljon. Sibeliuksen innoittavaa vaikutusta Suomen musiikille ja kansallistunteelle voi tuskin liioitella. Sibelius loi 1900-luvun alkupuolella pitkän varjon muiden suomalaisten säveltäjien ylle. Hänen kokonaisvaikutuksensa suomalaiseen kulttuuriin on ollut valtavan elähdyttävä ja kannustava. *Sibeliuksen ansiosta suomalaiset ovat ymmärtäneet kulttuuristen ponnistusten merkityksen* (Häyrynen, artikkeli "Suomalaisen musiikin nousu").

Huumorintajulla on myös merkitystä suomalaisessa identiteetissä. Se, mille ihminen nauraa, luonnehtii häntä. Huumori on yhteydessä kansan arvoihin ja kulttuuriin. Moni merkityksellisen Fingerpori-piirroksarjan luoja Pertti Jarlalla on oma näkemys huumoriin. Hän kuvailee suomalaisten huumorintajua hyväksi ja haastaa: "Täällä tykätään vaativasta ja mauttomasta huumorista, jota ei kaikkialla ymmärretä... Eräissä maissa huumorisarjakuvien täytyy olla kevyttä viihdet-

tä. Suomalaiset taas tulevat kehuaan, jos vitsi on ollut haastava”. Jarlan mielestä toimivia huumorin aiheita ovat historia, sotahistoria ja uskonnolliset teemat (Vantaan Sanomat.)

Kuva 4. Sarjakuva Fingerpori-kuvasarjasta, Pertti Jarla

Mielestäni suomalainen huumori on laadukasta, hauskaa ja sopivan ironista. Se ei loukkaa ketään, vaan tuo esille ajankohtaiset huomionkohteet.

4 Maahanmuutto ja identiteetti, kohtaaminen

4.1 Maahanmuuttoon kohdistuvia poliittisia ja sosiaalisia ristiriitoja

Vihreän puolueen vuonna 2011 julkaistussa maahanmuuttopoliittisessa linjapaperissa kiteytettiin, että ihmiset ovat aina lähteneet muille maille tavoitellakseen työtä, parempaa elämää, rakkautta ja turvaa. Näin on nytkin, ja siksi maahanmuutolla on oltava oikeudenmukaiset ja inhimilliset pelisäännöt. (Vihreät.)

Suomen maahanmuuttopoliitiikka on tunnetusti tiukka. Mutta Suomen väestö ikääntyy nopeasti ja maa tarvitsee maahanmuuttajia töihin. Toisaalta maahanmuuttajien työllistymiseen liittyy haasteita, jotka näkyvät eri ryhmien suurissa työllisyyseroissa. Nykyään maahanmuuttajaryhmä poikkeaa työllistymisen osalta kantaväestöstä. Vallan pyrkimyksenä on tämän tilanteen korjaaminen. Asuinalueiden eriytyminen on todellinen asia. Sen käsittely on jäänyt monikulttuurisuuspuheiden taakse. Kotoutumiskoulutuksen tilannettakin on parannettava. Maahanmuuttajien harjoittamaan uskonnollisiin toimituksiin viime aikoina yhdistetty uskomus suomalaisen kulttuurin joutumisesta uhanalaiseksi. Maahanmuut-

tajat kohtaavat Suomessa viharikoksia ja syrjintää esimerkiksi työ- ja asunto-markkinoilla. (Vihreät.)

Sekä maahanmuuttajien että kantaväestön tunteita on ymmärrettävä. Tilanteen paraneminen pohjautuu kunnioittamiseen, tasavertaiseen kohteluun ja vuoropuheluun ryhmien välillä. Tilanteiden ratkominen on mahdollisuus parempaan huomiseen. Kritiikin sijasta tarvitaan enemmän maahanmuuttokeskustelua. Myös Suomen yleinen työmarkkinatilanne vaikuttaa kantaväestön suhtautumiseen maahanmuuttajiin. Mediassa on vilkkaasti keskusteltu Suomen työttömyysasteesta ja siitä, että työttömyyden rinnalla otetaan lisää maahanmuuttajia, joista osittain tulee lisää työttömiä. Sosiaali- ja terveysministeri Laura Rädyn mielestä nykyinen työllistymismalli on liian mustavalkoinen. Joko ollaan sataprosenttisesti töissä tai sataprosenttisesti kotona, välimuotoa ei juuri ole. Lainsäädäntö, sosiaaliturvajärjestelmä ja ajatusmaailmammekin tarvitsevat päivitystä, mietintää siitä, mitä säilytetään ja mitä uutta rakennetaan. Tavoitteena on, että kaikki suomalaiset voisivat tavalla tai toisella olla mukana työelämässä. Töitä on tehtävä silloin, kun niitä on. (Mäkinen, 2015.)

4.2 Maahanmuuton mahdollisuuksien käsittely

Monikulttuurisuus. Maahanmuuttaja tuo mukanaan osan omaa kulttuuriperinnettä. Vuorovaikutuksen ansiosta kantaväestön ja maahanmuuttajien kantamat kulttuurit sekoittuvat menettämättä kuitenkin ominaispiirteitään. Tämä on kulttuurin rikastumista.

Suvaitsevaisuuden korostuminen. Maahanmuuttajan on sopeuduttava uuteen kulttuuriympäristöön. Prosessi on pitkä ja vie monta vuotta aikaa. Jokaisella meistä on oikeus omaan äidinkieleen, uskontoon, kulttuuriin ja siksi on kunnioitettava toisia ihmisiä, jotka oppivat elämään heille uudessa ympäristössä.

Taloudelliset maahanmuuton vaikutukset ovat positiivisia sekä maahanmuuttajille että paikallisille. (Haaparanta, 2015.) Maahanmuutto hyödyttää julkista taloutta. Kun maahanmuuttajista valtiolle kertyvät tulot, kuten verot sekä sosiaaliturva- ja eläkemaksut summataan, Suomi jää lievästi plussan puolelle. (Mainio & Vaarne 2013.) Edellytyksenä on onnistunut kotouttaminen ja kielikoulutus.

4.3 Maahanmuuton monipuolinen tutkiminen

Miikka Pyykkönen (2007, 72) huomautti niin sanotusta subjekti-asemasta, jonka maahanmuuttostatus maahanmuuttajalle tuottaa ja saa suomalaiset suhtautumaan häneen tietyllä tavalla, mikä saa käytännölliset ilmentymänsä muun muassa työhaussa ilmenevässä syrjinnässä.

Toisaalta muuttajastatus eli se, muuttavatko ihmiset Suomeen pakolaisina, paluumuuttajina, työvoimamuuttajina, avioliittomuuttajina tai jonain muuna, vaikuttaa integroitumiseen suomalaisille työmarkkinoille. Esimerkiksi Kaukoidästä tulevat maahanmuuttajat ovat lähes poikkeuksetta työvoimamuuttajia, jotka ovat suoraan muuttonsa jälkeen integroituneet suomalaisille työmarkkinoille. Pakolaiset puolestaan kärsivät heikosta työmarkkina-asemasta. (Pyykkönen 2007, 72.)

Siitä huolimatta, ovatko maahanmuuttajat päässeet työmarkkinoille vai eivät, he pian saapumisensa jälkeen vallitsevasti solmivat sosiaalisia kontakteja etnisyyden, uskonnon, kulttuurisuuden tai muun tekijän perusteella. On mielenkiintoista tutkia, millaisena he kokevat oman henkisen elämänä Suomessa. Heidän kulttuurinsa ja joissain tapauksissa ulkonäönsäkin poikkeavat suomalaisesta, jolloin toiseuden ja vierauden tunne uudessa kotimaassa voi olla hyvinkin voimakasta. Maahanmuuttomaan olemassa olevat sosiaaliset verkostot eivät samalla tavoin aukea heille kuin ehkä niille maahanmuuttajille, jotka eivät kulttuurisesti tai ulkonäöllisesti niin paljon poikkeavat valtaväestöstä, kuten esimerkiksi eestiläiset. Siksi omaan etnisperäiseen, kielelliseen ja kulttuuriseen yhteisöön kiinnittyminen toimii monien maahanmuuttajien kohdalla puolustusmekanismina ja selviytymisstrategiana.

Yksi huomioitava kohde voisi olla maahanmuuttajien yhdistystoiminta, joka vahvistaa ryhmän kiinteyttä ja toimii yksilöiden välisenä tuki- ja apuverkostonä. Kathleen Valtonen (1997) huomautti, että etniskulttuuriset yhdistykset ovat psyykkinen ja sosiaalinen resurssi asetuttaessa uuteen kotimaahan. Sosiaalisen toiminnan verkostot eivät myöskään tue pelkästään etnisen ryhmän sisäistä integroitumista. Yhdistysten avulla pyritään verkostoitumaan ja kotoutumaan

uuteen kotimaahan. Etniset yhdistykset ovat välittäviä tekijöitä yksilöiden ja perheiden sekä uuden kotimaan yhteisöjen, rakenteiden, organisaatioiden ja instituutioiden välillä. Ne välittävät tietoa yksittäisten maahanmuuttajien näkemyksistä, kokemuksista ja tarpeista viranomaisten suuntaan ja toisaalta tietoa sosiaali- ynnä muista uuden elinympäristön palveluista yksilölle. (Pyykkönen 2007, 90.)

Kulttuuri kulminoituu kielessä. Kieli on selkein maahanmuuttajaryhmää erottava tekijä suomalaisista. Oman kielen ylläpitämisessä on kyse maahanmuuttajien kommunikaatioyhteyden säilyttämisestä. Oma identiteettiä ei saa hukata, eli ei saa unohtaa omaa äidinkieltään.

Omat kokemukset, erillisuus

Muutin Neuvostoliitosta Suomeen rakkauden perässä vuonna 1991. Tulin maasta, jonka sosialistiset perinteet olivat hajoamassa, maasta jossa julkisivu ei vastannut sisältöä. Ideologia oli ristiriidassa käytännön kanssa. Tulin sieltä, missä arvostettiin virka- tai työpaikan tuomia etuja ja tuttavuuksien merkitystä aineellisen hyödyn tavoittelemisessa puutteen keskellä.

Ensimmäiseksi minua ihmetytti Suomessa se, kuinka kaikki toimii. Suomi tuntui turvalliselta, rauhalliselta ja ystävälliseltä maalta. Integroitumiseni suomalaisille työmarkkinoille ei tapahtunut heti saapumiseni jälkeen. Olinhan yksi ensimmäisistä uuden aikakauden muuttajista.

Kohtasin valtiovallan vieraanvaraisuuden. Sain ilmaista koulutusta, terveystalvveluita, sosiaali-etuja. Tunsin myötätuntoa kantaväestöä kohtaan. Halusin sopeutua kielen opiskeluun ja työ-harjoittelun kautta. Yritin löytää omalle paikalleni uuden asuinalueen. Verkostoitumisen toisten paikallisten venäjää äidinkielenä puhuvien maahanmuuttajien kanssa koin tärkeäksi. Sosiaalinen piiri, jossa olin tekemisissä kantaväestön kanssa, oli suvaitsevainen.

Kahden vuoden Suomessa asumisen jälkeen löysin työpaikan ja sain toteuttaa

itseäni ammatillisesti. Sain myös mahdollisuuden ammatilliseen kouluttautumiseen, kun työrupeaman jälkeen jouduin kokemaan työttömyyttä. Minua on kohdeltu työ- ja koulutustehtävissä samoin kuin kantaväestöä. Muukalaisuuteni toimi kuitenkin varjostimena, mistä seurasi oman erilaisuuden tunne. Kantaväestön varauksellisuuden ja ennakkoluulon maku jäi monesti suuhun. Hyväksyin Suomen kulttuurikäytännöt, opin kielen ja kasvatin lapsen suomalaisten kulttuuriperinteiden mukaisesti. Suomalainen identiteetti on kehittynyt minulle vähitellen hyvien ja huonojen kokemusten vuorottelun kautta.

Minulle on itsestään selvää, että olen suomenmaalainen. Suomenmaalaisuuteni on paljon muutakin kuin Suomen kansalaisuudesta saatavat edut. Ensisijaisen tärkeitä ovat minulle lapsi, aviomies, ystävät ja läheiset ihmiset. Täällä sijaitsee kotini, kauniissa ja valoisassa Suomenmaassa.

Suomessa asuessani koin hetkiä, joita sanotaan nostalgiaksi. Muistoissa välillä palasin menneisyyteeni. Lapsuuteni muistoja, kouluajoja, arjet ja juhlat pyörivät mielessäni sitä kauniimpana muistikuvana, mitä pitempi aika on kulunut tapahtuneesta. Muistot haalistuvat ja kaunistuvat ajan myötä. Tälle asialle ei mahda mitään. Nuorena kävin taidekoulua kotikaupungissani Pietarissa. Olen piirtänyt niin kauan kuin muistan. Kun vanhemmat huomasivat luonnonlahjakkuuteni, he järjestivät minut opiskelemaan taidetta peruskoulun lisäksi. Taiteesta tuli lempiharrastukseni. Vanhemmat panostivat minun kulttuuri- ja taidekasvatukseen.

Kävin keskeisissä klassisen taiteen pietarilaisissa museoissa useasti. Myös teatteri ja näytelmien katsominen on kuulunut säännöllisesti ajanviettooni. Pietari (silloinen Leningrad) on aivan mahtava kulttuurielämysten keskus. Kulttuuritapahtumien tarjonta on aina ollut runsasta. Taide- ja peruskouluopintojen päätyttyä vastaan tuli tulevien ammattiopintojen valinta. Valitettava tosiasia oli, että Neuvostoliitossa taidemaalarina toimiminen ei voinut tuottaa pysyvää toimeentuloa. Siksi valitsin eri alan ammatin, jota harjoittamalla sain pysyvän tulonlähteen. En enää moneen vuoteen tarttunut kynään.

Suomessa asumisen aikana olen taas saanut harjoittaa taiteellista osaamistani, jota opiskelin Venäjällä asuessani. 2000-luvun loppupuolella parisuhteeni kariu-

duttua sain kokea uuden rakastumisen tunteen, jonka myötä innostuneena tar-
tuin jälleen kynään ja rupesin taas piirtämään. Kynällä piirtämisen lisäksi tulivat
käyttöön pastelliliidut ja myöhemmin öljyvärimaalaus. Samoihin aikoihin pitkäai-
kainen työsuhde entisessä ammatissa päättyi. Toimeliaana ihmisenä en jäänyt
suremaan tapahtunutta, vaan otin aktiivisen otteen elämästäni ja päätin koulut-
tautua kuvataiteilijaksi. Onneksi kotikunnallani Imatralla toimii Saimaan ammat-
tikorkeakoulun kuvataideyksikkö. Olen hyvin onnekas, että pääsin opiskele-
maan taidetta, jota aina olen halunnut. Taiteilijan ammatti on ollut minun unel-
ma-ammattini lapsuudesta lähtien. Nyt haave on toteutumassa. Pitää vain kiit-
tää kaikkia tahoja, jotka mahdollistivat sen minun kohdallani. Ammattikoulun
päätyttyä saan ennen eläkkeelle siirtymistä ja mahdollisesti sen jälkeenkin har-
joittaa taiteilijan ammattia.

Opiskelu itseäni paljon nuorempien suomalaisten kanssa samassa ryhmässä
lisäsi elämäni haasteita, mutta myös rikastutti henkisesti. Näinä vuosina myös
opin paljon nykytaiteesta, sen merkityksestä ja vaikutusmahdollisuuksista.

4.4 Mitä tapahtuu maahanmuuttajan minäkuvalle

Maahanmuuttaja on aina poikkeava tapaus. Se, mitä pidetään normaalina
(epäerilisenä), on usein lähiyhteisöön, yhteiskuntaan tai kulttuuriin liittyvä sopi-
muksenvarainen asia. Se voi vaihdella yhteiskunnittain, kulttuureittain tai aika-
kausittain sen mukaan, mitä ihmiseltä odotetaan, toivotaan, mitä arvostetaan tai
pelätään ja oudoksutaan. Useimmat yhteisöt arvostavat tasapainoisuutta ja so-
peutuvuutta, mutta torjuvat erillaisuutta.

Eri kulttuurin edustaja joutuu huomaamaan oman erilaisuutensa. Miten hän ko-
kee sen? Haluaako hän olla erilainen vai sopeutua kantaväestöön?

Maahanmuuttajan tavoitteen toteutuminen riippuu muun muassa yhteisön so-
peutumiskyvystä, siitä, kuinka pitkälle se sallii yksilön olla erilainen. Jonkin ver-
ran kaikki ihmiset tiedostamattaan pelkäävät poikkeavia ja haluavat suojella
itseään siltä ahdistukselta, minkä erilaisten kohtaaminen voi aiheuttaa. Kärjistä-
en voisi sanoa, että jos yhteisön sietokyky olisi erittäin hyvä, ahdistusta ei
myöskään olisi. Tiedostamattoman pelko periytyy jo sivilisaation alkuvaiheesta,

josta aloitin tutkielmani. Varautuneisuus on siis hyvin luonnollinen piirre eikä sitä ole tarkoituskaan hävittää meidän sivilisaatiosta nytkään. Kyse on vain siitä, miten eri kulttuurin edustajat tulkitsevat tunteiden ilmaisun.

Nykyään poliittisin keinoin, median ja tietoisuuden leviämisen kautta länsimaisten yhteiskuntien sietokyky on parantunut. EU:n järjestäytymisen myötä maahanmuuttovirrasta tuli globaali-ilmiö. Vuosittain Eurooppaan muuttaa satojatuhanasia ihmisiä.

Maahanmuuttajan oma identiteetti rakentuu suhteessa elämään vieraassa maassa. Hän vaikuttaa merkittäväällä tavalla siihen, miten kantaväestö alkaa vastata kysymyksiin ”Kuka olen?” ja ”Keitä olemme?”. Vuorovaikutuksen ja uuden kulttuurin oppimisen kautta välittyvät kulttuurin keskeisimmät pääomat. Näin välittyy niitä tietoja, taitoja ja arvoja, joita pidetään arvokkaina ja oppimisen arvoisina. Näiden valintojen kautta maahanmuuttajalla on ikään kuin tarjottimella aineksia, joista hän rakentaa omaa persoonallista identiteettiään (kuka olen?) ja kollektiivista identiteettiä (keitä olemme?). Persoonallisen, kollektiivisen ja ammatillisen identiteetin rakentumista on tutkittu hyvinkin perusteellisesti. Länsimaiden käytössä on siis toimivia työkaluja erilaisten maahanmuuttajaidentiteettien hyväksymiseen ja rakentumiseen.

Ihmisen käyttäytymiseen ja toimintaan vaikuttaa keskeisesti hänen minäkäsityksensä. Minäkäsityksen avulla ihminen pitää itsensä psyykkisesti tasapainossa, ratkaisee ongelmia ja ottaa vastuuta omista teoistaan. Minuuden rakenne ja sisältö saattavat kuitenkin vaihdella huomattavasti eri kulttuureissa.

Kulttuurisissa kohtaamisissa kulttuuri-identiteetin merkitys on tärkeä. Omat arvot ja identiteetti vertautuvat vieraaseen, jolloin oma epävarmuus ja minuuden suojaaminen saattavat johtaa erojen korostamiseen. Suomalaisuuskin määriteltiin aikoinaan eroavuuden avulla: ”Ruotsalaisia emme ole ja venäläisiksi emme halua tulla.” Yksilö saattaa kokea itsensä suomalaiseksi, mutta yhteisö voi silti luokitella hänet maahanmuuttajaksi. Kun ihminen yrittää säilyttää hyvän itsetunnon, hän usein pyrkii noudattamaan ryhmän normeja ja haluaa samaistua ryhmään.

Nuoren maahanmuuttajan minäkuvan rakentaminen tapahtuu suurilta osin koulunkäymisen kautta. Monikulttuurinen persoona on yhteisölle tärkeä voimavara ja verraton tuki toisille maahanmuuttajille. Koulun tehtävä on vahvistaa ehjää minäkuvaa ja tukea monikulttuurisen identiteetin muodostumista. (Pöysä.)

Kansalaisuus on vain yksi osa ihmisten identiteettiä. Eri identiteetit ovat rikkuksia, joita tulee haalia niin paljon kuin on mahdollista: se avartaa ajattelemaan asioita toisten näkökulmasta.

Olen syntyperältäni venäläinen, suomenmaalainen, ortodoksi, nainen, hetero, lihansyöjä. Kun menen ortodoksikirkkoon, olen ortodoksi. Kun tapaan venäläisiä, olen venäläinen. Yksi identiteetti ei sulje toista pois.

4.5 Tuleeko ulkomaalaisesta suomalainen

Vahvalla identiteetillä varustettu yksilö elää täyteläisempää elämää, tuntee itsensä tasavertaiseksi yhteiskunnan jäseneksi ja tekee töitä asuinmaan hyväksi.

Millä ehdoilla ulkomaalaisesta voi tulla suomalainen? Outi Lepola vuonna 2000 ilmestyneessä väitöskirjassaan ”Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa” painotti, että julkisessa keskustelussa esimerkiksi Suomen kansalaisuus ei ole välttämättä sama asia kuin suomalaisuus. Suomalaisuuden käsitettä tutkitaan hyvin ahtaasti eikä pienen suomalaisuusklubin jäseneksi noin vain tulla. Käsite ”suomalainen” on kytköksissä etniseen suomalaisuuteen, suomenkielisyyteen ja suomalaisiin sukujuuriin, mikä rajaa pois suuren joukon kansalaisuudeltaan suomalaisia. Lepolan mukaan suomalaisuuden käsite on sidoksissa kansalliseen pohjaansa ja maahanmuuttajat jäävät käsitteen ulkopuolelle.

Tutkija Outi Lepola (2000) pohtii, että suomalaisuus voitaisiin nykyaikana käsitellä tiukan etnisyyden sijaan yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden kautta. Silloin maahan muuttaneet ja maahan syntyneet voisivat kaikki hoilata rinta rottingilla: Olen suomalainen...

5 Suomi EU:n jäsenenä

5.1 Kielteinen suhtautuminen maahanmuuttoon Suomessa

Rasismi ilmenee kantaväestön suhteessa vähemmistöihin ja toisin päin vähemmistöjen suhteessa kantaväestöön sekä myös toisiinsa.

Tässä yhteydessä haluan mainita Claudia Even blogin ”Rasistiksi tullaan kokeuksien kautta!”, jossa heijastuu joidenkin suomalaisten näkökulma maahanmuuttoon ja maahanmuuttajien vaikutus heidän elämäänsä ja minäkuvaansa.

Blogi on hyvin suosittu, josta voi päätellä, että aihe on sekä ajankohtainen että kipeä. Marraskuussa 2014 blogin lukukerraksi kiteytyi jo 15988. Yhden blogiin kirjoittajan mielipiteitä eivät pääse vakuuttamaan yleisen mielipiteen tilaan, vaan samankaltaisten julkaisujen lukumäärä ja suhtautuneisuus.

Tätä blogikeskustelua haluaisin kommentoida ja kiteyttää omaa näkökulmaa, joka on samanlainen kuin avaruustähtitieteen professori Esko Valtaojalla Turun yliopistosta. Hän kirjoitti Turun sanomien kolumnissa 5.8.2014: *Rasismi, seksismi, suvaitsemattomuus ja muu erilaisuuden pelkääminen ovat Homo sapiensille lajityypillisiä piirteitä. Mutta me emme ole enää vain eläimiä, vaan ennen kaikkea ihmisiä, ja nyky maailmassa laumanamme on koko ihmiskunta. Ihminen, joka sulkee erilaisuuden pois elämästään, sulkee itsensä pois osasta elämää ja sen rikasta monimuotoisuutta. Aivan suotta, koska nykyisin kuka tahansa voi kartuttaa tietojaan ja ymmärrystään siitä, millaista on olla tuo toinen – tuo musta, tuo nainen, tuo homo, tuo barbaari, tai tuo mies. Rasistit ja muut erilaisuutta vastustavat ovat usein ääliöitä, mutta ennen kaikkea he ovat pelkureita, jotka eivät uskalla elää – oman itsensä sortajia.*

Mielenosoituksia Euroopassa

Kaksitoista ihmistä sai surmansa satiirilehti Charlie Hebdon toimitukseen tehdyssä iskussa Pariisin keskustassa 7.1.2015. Se oli islamistien verinen kosto sananvapautta vastaan. Iskun jälkeen alkoi keskustelu siitä, mistä tapahtuneessa oli kyse. Millainen lehti Charlie Hebdo on? Mikä on sen paikka ranskalaisen

satiirin ja pilakuvien perinnössä? Millaisia vaikutuksia iskulla on suomalaisella sosiaali- ja taidekentällä?

Kuva 5. Terrorinvastainen mielenosoitus 7.1.2015 pariisilaisen ”Charlie Hebdo” lehtitoimitukseen tehdyn iskun jälkeen (Turun sanomat 2015)

Tuhansia ihmisiä kerääntyi Euroopan eri kaupunkien kaduille osoittamaan mieltä vapaan ilmaisun puolesta. Sanan, taiteen ja mielipiteen vapaan ilmaisun oikeutta on loukattu. Eri kulttuurien moraaliperiaatteet tulivat näkyvästi vastakkain. Toivottavasti tulevaisuudessa ääriajattelu ei johda traagisiin seurauksiin. Länsimaiden sananvapaudesta ei myöskään voida tinkiä.

5.2 Vallan tehtävä

”Kuten asioiden merkitys, myös identiteetit riippuvat tiettyjen käsitteellisten karttojen mukaisista merkityksenannoista, niiden lausujista, konteksteista ja muodoista. Merkitykset ja identiteetit ovat konstruktivisia ja jatkuvasti liikkeessä. Mikä saa meidät ymmärtämään identiteetin, kulttuurin tai etnisyyden kaltaiset konstruktiot pitkälti samalla tavoin ajasta ja paikasta riippumatta? Kuinka kuvitellut yhteisöt kokevat ja tulkitsevat tietyt tapahtumat tai symbolit samalla tavoin sekä ymmärtävät itsensä ”meiksi” erotuksena ”muista”? Miten tietyt merkitykset, tavat ja instituutiot säilyttävät pysyvyytensä ja asemansa vuosikymmenestä tai sadasta toiseen? Miksi ihmiset vain harvoin kokevat itsensä kulttuurisiksi ja etnisiksi hybrideiksi? Selitykseksi ei kelpaa pelkästään toteamus merkitysten ja niiden purkukoodien samanlaisesta jakamisesta tietyn yhteisön piirissä kielen ja

median välityksellä. Eikä myöskään se, että ihmiset automaattisesti toistavat symboleja ja kertomuksia tai niiden osia arjen toiminnassaan. Pelissä on jotain enemmän, jotain kaikkialla ihmisten ja asioiden välisissä suhteissa läsnä olevaa, pelissä on valta.

Valta on merkityksiä, identiteettejä, tietoa, instituutioita, organisaatioita, ihmisten välisiä suhteita ja subjektin tuottava eikä ainoastaan rajoittava tekijä. Vallan tehtävä on lisätä yhteiskuntien ja niiden väestöjen elämänvoimaa, ei rajoittaa sitä. Valta ilmenee ja uusiutuu ihmisten sekä instituutioiden ja yksilöiden välisissä suhteissa, ihmisten arkisessa toiminnassa itseään ja muita kohtaan, subjektiksi asettumisessa ja asentamisessa eri konteksteissa sekä tiedonmuodostuksessa. Kulttuurintutkimuksessa tämä on johtanut analysoimaan kulttuurinmuotoja ja kulttuurisia toimintoja valtasuhteiden kontekstissa. Kulttuurin muodot ja kulttuuriset toiminnot asettavat ehtoja kulttuuripiirteiden ja kulttuuristen käytäntöjen tuottamiselle, vaihdolle, käyttöönotolle ja vaikutuksille. (Foucault 1998, 96-114; Bennett 1998, 60-84; Hall 1999, 195.)

6 Taiteellisen osion lähtökohtia ja merkityksiä

Identiteetin käsittely taiteessa

Vuonna 2012 arvostettu suomalainen valokuvataiteilija Raakel Kuukka piti koulussamme kurssia vierailevana opettajana. Olin mukana hänen kurssillaan. Hän kertoi oppilaille valokuvaavansa usein perheensä ja lähipiirinsä historiaa ja samalla käsittelevänsä ajankohtaisia ja globaaleja teemoja, kuten identiteettiä ja kansallisuutta. Taiteellaan hän pyrkii avaamaan katsojalle tunnetilansa. Raakel kuvaa paljon tyttärtään, jonka isä on afrikkalaistaustainen tummaihoisen.

Taiteilijaa kiinnostaa, miksi suomalaiset tai jopa oman suvun jäsenet eivät pidä hänen tyttärensä suomalaisena. Huolimatta siitä, että tyttö syntyi Suomeen, omaa suomalaisia kulttuuripiirteitä ja puhuu suomea, suhtautuminen häneen on syntymästä lähtien ollut monien supisuomalaisten taholta ristiriitaista. Se tuntui vääryydeltä ja satutti niin kovaa, että taiteilija puki pienen suloisen tyttärensä suomalaiseen kansallispukuun ja otti hänestä valokuvasarjan. Kuvista välittyi pyr-

kimys avaamaan ihmisten mieliä erinäköisyyteen ja ennakkoluulojen suhteen. Taiteilijan tytär on nykyään jo aikuinen, mutta aihe tuntuu olevan ajankohtainen vieläkin. Kuukka sijoittaa itsensä ja tyttärensä saman valokuvan kenttään ja asettaa katsojalle häntä askarruttavia kipeitä kysymyksiä.

Nykyvalokuvataiteilija Marja Helander on innokas oman saamelaisen identiteetinsä tutkija. Hän kuvaa itsensä pohjoisen luonnon keskellä. Taiteilija pohtii lappalaisen luonnon ja ihmisen suhdetta, jossa on hänen mielestään korjattavaa. Huolestuneena hän huomauttaa, että asenteellaan saamelaiset ovat mukana luomassa tarvetta uusille kaivoksille.

Tämän vuoden Mäntän kuvataideviikot nostaa esiin ulkosuomalaistaustaisia Suomessa asuvia taiteilijoita. Kuraattoreiksi on valittu taiteilijapari Kalle Hamm ja Dzamil Kamangerin. He luonnehtivat näyttelyä transkulttuuriseksi, jossa korostuu liike rajojen ylitse ja joka ei vaadi pysyvää sitoutumista johonkin tiettyyn identiteettiin tai kategoriaan. Heidän mukaansa teema nousi esiin, kun ilmeni, että transkulttuuristen taiteilijoiden osuus Mäntän kuvataideviikoilla on ollut hyvin vähäinen. Taiteilijaparin teokset ovat käsitelleet eri kulttuurien kohtaamista. Erityisesti vähemmistöjen asema, oikeudet ja vapaudet yhteiskunnassa kiinnostavat heitä taiteilijoina.

Identiteetin käsittely omassa taiteessani

Vähän aikaa sitten analysoin taiteellista aineistoani. Valokuvissani on enimmäkseen ihmisten muotokuvia ja luontoa. Tärkeää minulle on myös muiden kuvataiteen alojen läheisyys ja kontaktit. Mutta eniten vaikutteita töihini ovat tuoneet ihmiset, joiden kanssa olen tekemisissä. Ihmisissä minua kiinnostaa henkinen maailma, näkemykset eri asioihin, suhtautuminen ympäröivään maailmaan ja näkökanta tapahtumiin. Haluan pikkasen avata ihmisen mieltä ja tutustua hänen ajatuksiinsa. Haluan myös antaa hänelle mahdollisuuden tutustua minun arvomaailmaani. Minulle on itsestään selvää, että kommunikoinnissa ihmiset vaihtavat mielipiteitä, näkemyksiä ja täten rikastuttavat omaa arvomaailmaansa. Kulttuurissa on aina kysymys ihmisten välillisestä vuorovaikutuksesta. Toisten ymmärtäminen ja ymmärretyksi tuleminen on todella iso asia.

Tämä piirre, pyrkimys jakaa toisten kanssa taiteeseen, kulttuuriin, sosiaalisiin aspekteihin liittyviä käsitteitä avautui minulle, kun aloitin valokuvauksen erikoistumisopintoja Saimaan ammattikorkeakoulussa. Kuvasin innokkaasti toisia ihmisiä, luontoa, mutten itseäni. Monien onnistuneiden kuvasarjojen kautta tuli ajatus, että haluaisin kuvata itseäni. Oman persoonallisuuteni avaaminen itselleni ja katsojille alkoi kiinnostamaan. Elän täyteläistä ja dynaamista elämää, jonka aikana minulle on kertynyt todella paljon kokemusta ihmisyydestä, jota pidän tärkeänä saavutuksena. Kokemani kautta pystyn taiteellani välittämään tunteeni ja yritän vaikuttaa katsojan mielipiteeseen.

Suoritettujen kurssitehtävien kautta pääsin maistamaan ja aistimaan tulevaa ammattia. Taiteellisen työskentelyn kautta tallensin monia ihania hetkiä valokuvan voimin. Kokeilin myös videokuvausta ja –editointia. Välillä taiteenteko sujui loistavasti ja olin tyytyväinen lopputulokseen, välillä tunsin itseni tyhjäksi, mutta tyhjyyksikin kuuluu luovuuteen.

Suomalainen nykyvalokuvataide on ollut minulle tärkeä lähde valokuvaukseen. Olen opiskelun aikana tutustunut muiden valokuvaajien töihin katselemalla kuvia netistä, lukemalla heidän kirjojaan ja käymällä näyttelyissä. Olen löytänyt sitä kautta näkemyksen omaan tekemiseen. Henkilökuvauksessa ja muotokuvausvalokuvauksessa läpi valokuvauksen historian on ollut mielenkiintoista ja mukaansatempaavaa. Suomalaisessa valokuvauksessa on tänä päivänä monta eri polkua, ja eri polutkin risteytyvät moniin eri suuntiin. Ei ole vain jotain tiettyä tapaa kuvata. Tämä taiteen monipuolisuus on kulttuurin rikastuttamista. Pysin kuvaamaan sitä, mikä tuntuu minusta hyvältä, itselleni ominaiselta. Saan toki vaikutteita näkemistäni kuvista, mutta en koskaan tavoittele mitään ihan samaa, vaan pyrin kehittämään omaa näkemystäni eteenpäin ja koko ajan paremmaksi.

Taiteen pitää vaikuttaa, koskettaa, sivistää ja parantaa. Taide auttaa ymmärtämään sen, mitä ei näy. Taiteellisen työni merkityksen koen todellisuudessa koettujen hetkien tallentamisen kautta niiden tuomisessa toisten katsottavaksi, koettavaksi, ymmärrettäväksi ja tunnettavaksi.

Kuva 7. Pahat kaksoset, Natalia Montonen, analoginen valokuva, digitaalinen käsittely, 2015

Se, mitä voi nähdä, on tilapäistä. Se, mitä ei voi nähdä, on ikuista. Meidän sisällä on tunteet, joita me perinpohjin ymmärrämme, joilla haluamme loistaa. Mutta on myös sellaisia tunteita, joita emme itsekään halua todistaa olemassa oleviksi. Alitajuisesti nekin ohjaavat meidän toimintaa, vaikka emme halua niiden tuomista päivänvaloon.

Opinnäytetyön taiteellisessa osassa haluan välittää katsojalle, millaista on olla maahanmuuttaja, miltä se tuntuu. Alitajuisesti rupesin käsittelemään tätä teemaa taiteen avulla viime vuoden puolella. Syksyllä 2014 kävin Ruokolahden kuuluisan nähtävyyden Kummakiven maastossa. Sieltä on peräisin alla oleva kuva.

Kuva 8. Kariatida, Natalia Montonen, digitaalinen valokuva, 2014

Opinnäytetyön taiteellinen osa on kertomus omasta itsestäni, persoonastani. Maahanmuuttajana elämä on prosessi identiteetin muokkauksessa. Maahanmuutto toi ulkoisten asuinympäristön vaikutusten kautta muutoksia identiteettiin. Oman minän säilyttäminen on tärkeää.

Opinnäytetyön aihetta miettiessäni päätin, että kirjoitan maahanmuutosta, koska olen yli 20 vuotta maahanmuuttajana asunut Suomessa. Suomesta tuli minun uusi kotimaani. Ylpeänä siitä, että olen suomalainen, taiteellisessa osassa halusin tuoda esille pohdittavaksi itseni merkityksen kotimaalle ja maahanmuuton merkityksen minulle.

Taiteelliseen osioon kuuluu kolme valokuvaa, jotka muodostavat sarjan. Kirjallisen ja taiteellisen osioiden teema on sama. Kuvasarjan tapahtumia sijoitin suomalaiseen luontoon. Suomen luonto ja sen ilmiöt ovat täynnä hiljaista kauneutta ja haikeutta. Se toimii vastavoimana ja kontrastin tuojana vahvoille tunteille ja teoille. Vesi: järvet, joet ja meret. Ilma. Metsä. Nämä elementit ovat läsnä meissä, vaikkemme aina niitä huomaakaan. Ne ovat osa meitä, osa Suomea, suomalaisia ja suomalaisuutta ja suomenmaalaisuutta. Niillä on oma tarinansa kerrottavana. Näihin puitteisiin sijoitin omia tarinoitani.

Ensimmäisen valokuvan otin koulumatkalla 2014 syksyisen metsän keskellä. Luonto ja rauhallisuus kuuluvat yhteen. Luonnon kanssa voi yhtyä, nauttia olostaan. Ajatukset virtaavat rauhallisesti. Tunnen itseni osaksi isompaa kokonaisuutta. Metsässä muutenkin kuljen paljon. Ihmisen ja luonnon läheisyys on minulle tosi tärkeä asia. Luonnon kunnioittaminen ja puhtaana säilyttäminen on ihmiskunnan velvoite. Eri vuodenaikoina luonnosta löytyy jotain ainutlaatuista, mitä houkuttelee sinne. Omia henkisiä voimavaroja latautuvat luonnossa ollessa. Mielen avartuminen tapahtuu luonnon avarassa tilassa. Sarjan ensimmäisen teoksen työnimeksi tuli ”Minuutta etsimässä”, niin kuin oman identiteetin vahvistamisen etsintä.

Kuva 9. Musta aika, Natalia Montonen, digitaalinen valokuva, 2015

Toisen kuvan otin talvella. Se on työnimeltään ”Erillisyys”. Talvella luonto mykistyy. Keskellä hiljaisuutta huutoon tulee aina vain oman äänen kaiku. Tällä kuvalla välitän tunnetilan, mihin joutuu, kun kulttuurienväläinen vuoropuhelu jää vähäiseksi. Maahanmuuttajien oma kulttuuri on vielä heikosti tunnettu. Etnisen identiteetin erot heijastuvat ja välillä emme ymmärrä ihmisten reaktioita. Välillä emme tule ymmärretyksi. Syntyy tyhjyyden tunne.

Kuva 10. Valkoinen aika, Natalia Montonen, digitaalinen valokuva, 2015

Kolmas sarjan kuva on otettu keväällä. Se on nimeltään "Sininen hetki". Sininen on kaipuun väri. Keväällä tulevat muuttolinnut. Tuovatko ne viestiä jostain kaukaa, tervehdyksen entisestä kotimaasta? Sininen on myös melankolian väri, mutta myös toivon ja rauhallisuuden symboliväri.

Minulle luonto on elämäni tärkein elementti. Suomalainen puhdas luonto kiehtoo. Ihastuttaa suomalaisten rakkaus luonnon kauneutta kohtaan ja pyrkimys säilyttää se puhtaana seuraaville sukupolville. Olen ylpeä, että asun tässä maassa, kannan suomalaisia kulttuuriperiaatteita ja saan tuntea itseni samanarvoiseksi kansalaiseksi muiden rinnalla. Joutsenet ovat rakkauden ja myös suomalaisuuden symboli. Sijoittamalla itseni luontoon haluan korostaa sen merkitystä itselleni ja tuoda ihannoitavaksi katsojalle. Valokuvien arkimaisemissa on jotain hyvin herkkää, haavoittuvaista ja samalla arvokasta, ainutlaatuista ja ylivoimaista.

Kuva 11. Sininen aika, Natalia Montonen, digitaalinen valokuva, 2015

7 Yhteiskunta vaikuttaa taiteeseen – taide vaikuttaa yhteiskuntaan

Taide on riippuvainen ihmiskunnan kehityksestä. Ihmiskunnassa yhä enemmän korostuu painotteisuus individualismiin (selfie-ilmiön nousu, tietotekniikan kehitys ja monipuolistuminen, sosiaalinen media, itsensä ja omien taitojen korostaminen). Samaan aikaan ilmestyy yhä enemmän oikeuksien säätöjä siitä, mitä saa kohdehenkilön luvatta laittaa julkisuuteen ja mitä ei saa. Silti jokaisen elämästä tulee enemmän julkinen, kontrolloitu, läpinäkyvä. Kehitys houkuttaa ihmisiä tuomaan esille omaa persoonaansa. Informaatiomäärä kertyy kovaa vauhtia, uusia keinoja helpottamaan valokuvausta, videokuvausta, kuvankäsittelyä keksitään koko ajan.

Nykypäivän mobiilipuhelimissa on jo 32 megapikselin kamerat, jotka ottavat 4K laatuista kuvia, eli 4 kertaa tarkempia kuin HD. Samalla laitteella voi ottaa korkealaatuisia videopätkiä. Yhdellä käskyllä mobiililaitte käsittelee niitä lisäämällä video-efektejä. Eli taiteellisen jäljen saa melkein jokainen, jolla on hallussaan hyvä älykäs tietotekniikka. Saa hyvin tarkkoja ja käsiteltyjä kuvia, hauskoja videoita. Valokuvaus on jokamiehen oikeus. Tietokoneohjelmaa käyttäen musiikkiakin pystyy melkein kuka tahansa soveltamaan.

Onko yhteiskunnasta tulossa taiteellinen yhteiskunta vai taiteen kriteerit ja rajat ovat häviämässä, häivyttämässä, häilyvät? Jokaisella taiteilijalla on oikeus tuoda oma näkökulmansa, mutta näin on myös jokaisella kansalaisella ja sitä oikeutta kansalaiset myös käyttävät. Jokainen henkilö, muun muassa taiteilija, on yhteiskunnan jäsen. Hän on yhteiskunnan moraalin ja ideologian ilmaisija. Yhteiskunta, jolta puuttuu moraalit ja ideologia, on tuomittu tuhoon. Tekemällä taide pystytään vaikuttamaan yhteiskunnan kehitykseen. Se, mitä tuntuu hasulta nykypäivänä, ei enää tunnu siltä ajan päästä.

Tunteiden käsittely on minusta tulevaisuuden taiteen tehtävä. Ihminen kuuluu yhä useampaan virtuaaliseen yhteisöön ja silti saa potea yksinäisyyttä. Virtuaalimaailma saa ihmistä uskomaan, ettei hän ole yksin, vaikka hänen vierellään ei olisikaan toisia ihmisiä. Sosiaalisen median perusteella ihmisellä saattaa olla satoja virtuaaliystäviä, mutta todellisuudessa ei yhtään.

Toisaalta globalisaation ihme vie ihmisten kiinnostukset politiikasta ja ideologiasta. Ideologia on valtion tuoma näkökulma asioihin historian pohjalta, ja se sulaa globalisaation uunissa.

Olisiko tulevaisuuden taiteen tehtävä ottaa vastaan ja käsitellä yhteiskunnan ideologisia kysymyksiä? Mika Elo (2005) kirjoitti: *Tällä hetkellä suvaitsevaisuus vallitsee. Ei tarvitse käydä sotaa asuinalueista, ruoasta, uskonnosta. Elämme petollisen rauhallisessa ajassa. Etiikkamme säilyminen nykyisellä tasolla on riittävän suuri haaste tässä yhteiskunnassa.*

Vuonna 2015 voidaan kyseenalaistaa nämä rajat. Huomaan, että välinpitämättömyydelle on enemmän tilaa nykyajassa. Ihmiset erkaantuvat toisistaan. Sukupolvien välinen vuoropuhe on hiipumaan päin. Suvun vanhemmasta sukupolvesta huolehtiminen ei kuulu nuoremmille. Lasten huostaanottotapausten määrä on tihentynyt. Suomessa köyhyys on lisääntynyt. Kognitiivisen oppimisen tärkeys on nuorilla laskenut, sitä mukaan käsientaitokin on vähentymässä. Suureksi kasvatettu ego vähentää toisista ihmisistä välittämistä.

Seuraamme tapahtumia ulkomailla. Mikään ei ole vakaata maapallon yhteiskunnissa. Sodankäynnit kuuluvat joka päivän elämään. Ruoasta ja puhtaasta vedestä on pulaa. Köyhyys vallitsee. Suomen yhteiskunta on saavuttanut omalla kovalla työnteolla hyvinvointivaltioasemaa, mutta kukaan ei ole vaikutusten

ulkopuolella. Rauha voi rikkoutua planeettamme toisella puolella tapahtuvan johdosta. Maailma on särkyvä ja haavoittuvainen. Miten pystymme turvaamaan ihmiskunnan hyvinvointia edes yksittäisessä maassa puhumatta koko maailmasta? Taiteilija on oman maansa kasvatti, joka tahtoo omalle isänmaalle varmaankin hyvää, joten jokaisen taiteilijan on pyrittävä taiteessaan parantamaan yhteiskuntamme hyvinvointia, yhteenkuuluvuutta ja täten vahvistamaan keskeisiä henkisiä siteitä.

Taiteilija voi omalla tahollaan vaikuttaa yhteiskuntaan, kun ottaa käyttöön seuraavat ominaisuudet: halu, ahkeruus, into, persoonallisuus, periksi antamattomuus, idea.

Taiteen kehitys nykyaikana

Sosiaaligerontologian professori Antti Karisto on nimittänyt kulttuuritoiminnan ja taiteen sosiaalisia vaikutuksia ”näkymättömäksi sosiaalipolitiikaksi”, koska taiteen ja kulttuuritoiminnan avulla ihmiset voivat kartuttaa voimavarojaan ja löytää uusia keinoja hyvinvointinsa parantamiseksi (Alastonkriitikko).

Neurologi Markku Hyyppä on jopa todennut, että *kulttuuriaktiiville lisävuosia tulee kolmesta neljään verrattuna sohvaperunaan, joka ei juurikaan harrasta kulttuuria. Se on huomattavasti suurempi kuin laihduttamisen tai terveysliikunnan antama lisäys elinvuosiin* (Alastonkriitikko).

Nykytaiteella menee Suomessa hyvin. Sitä arvostetaan jalojen syiden takia, sen yhteiskunnallinen rooli koetaan merkittäväksi. ”Taide ja kulttuuri tukevat ihmisten elämänhallintaa sekä luovat uusia ihmissuhteita ja verkostoja. Kulttuuritoimintaan osallistuminen lisää elämän mielekkyyttä ja pidentää elinikää. Siksi kulttuurin on oltava kaikkien saavutettavissa” – todettiin Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia –toimintaohjelman esitteessä.

Taiteeseen liittyvät niin monenlaisia arvoja, jotka eivät edes kytkeydy mitenkään toisiinsa. Suomalaisessa kulttuuripolitiikassa on huomattu taiteen hyvinvointivaikutukset, mikä tuntuu nykyään olevan trendikäs perustelu taiteen julkiselle tukemiselle.

Yhteenveto

Opinnäytetyössäni avasin itselleni tärkeitä aiheita. Tekemisen kautta pääsin ymmärtämään paremmin omia tuntemuksiani ja nykypäivän tilanteen maahanmuutossa. Olen innokkaasti tarttunut työni aiheeseen ja syvästi tutkinut maahanmuuttoa ilmiönä. Euroopan Unionissa tapahtuvia yhteisöllisiä muutoksia ei voi jättää kommentoimatta, koska Suomi on osa EU:ta. Meitä yhdistää yhteinen maahanmuuttopolitiikka.

Kirjallisen osion kirjoittamisen alkuun pääseminen oli vaikea. Aihe tuntui olevan erittäin monipuolinen. Tutkin paljon lähdeaineistoa, kirjoitin otteita, analysoin. Jätin informaation muhimaan pään sisään. Seurasin tapahtumia median kautta. Netistä ja tv-ohjelmista löytyi paljon inspiroivia ja mieltä avaavia kirjoitelmia ja teemoja. Palasin kirjoittamaan opinnäytetyön valmiiksi. Prosessin aikana muutin otsikoiden nimiä ja sijaintia tekstissä.

Päättötyö on avartanut omaa näkemystäni ja asioista lukeminen ja niiden tutkiminen on lisännyt tietoisuuttani maahanmuutosta ja maahanmuuttajassa tapahtuvista henkisistä muutoksista. Mielenkiintoista on ollut kuulla myös toisten maahanmuuttajien mielipiteitä ja ajatuksia. Tutkimisen kautta oma egoni on kohentunut. Taiteeni aiheilla haluan korostaa myös ihmisen ja luonnon läheisyyttä. Opinnäytetyön kirjoittamisen yhteydessä minulle tuli selkeä tulevaisuuden kehityssuunta. Vaikuttaminen taiteen kautta ihmisten hyvinvointiin on erityisen tärkeä tulevaisuuden haaste. Taiteilijana pyrin parantamaan yhteiskuntamme hyvinvointia, yhteenkuuluvuutta ja täten vahvistamaan ihmiskuntamme keskeisiä henkisiä sitei

Kuvat

Kuva 1. Lada-sauna, Päivi Eronen, 2006, s.14

Kuva 2. Kolme kylpijää, Kurikka, Päivi Eronen, 2007, s.15

Kuva 3. Kolme kylpijää, Kuora, Päivi Eronen, 2007, s.16

Kuva 4. Sarjakuva Fingerpori-kuvasarjasta, Pertti Jarla, s.17

Kuva 5. Terrorinvastainen mielenosoitus 7.1.2015 pariisilaisen ”Charlie Hebdo” lehtitoimitukseen tehdyn iskun jälkeen (Turun sanomat 2015), s.26

Kuva 7. Pahat kaksoset, Natalia Montonen, analoginen valokuva, digitaalinen käsittely, 2015, s.30

Kuva 8. Kariatida, Natalia Montonen, digitaalinen valokuva, 2014, s.31

Kuva 9. Musta aika, Natalia Montonen, digitaalinen valokuva, 2015, s.33

Kuva 10. Valkoinen aika, Natalia Montonen, digitaalinen valokuva, 2015, s.33

Kuva 11. Sininen aika, Natalia Montonen, digitaalinen valokuva, 2015, s.34

Lähteet

Bennett 1998, 60-84.

Elo, M. 2005. "Valokuvan medium". Tutkijaliitto.

Erikson E., H. 1987.

Eronen, P. 2007. "Kylpijät". Maahenki.

Eve, C. <http://blogbook.fi/claudiaeve/rasistiksi-tullaan-kokemuksien-kautta/>.
Luettu 16.11.2014.

Foucault 1998, 96-114.

Hall S. 1999, 195.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta 10.5.1996;
HE 56/1996.

Helsingin Sanomat www.hs.fi . Luettu 31.3.2015.

Häyrynen, A. Artikkelin "Suomalaisen musiikin nousu" www.mirjamhelin.fi. Luettu
16.3.2015.

Hyyppä M. www.alastonkriitikko.blogspot.fi. Luettu 13.3.2015.

Ilopilleri. <http://ranneliike.net/keskustelu.php?act=rthrd&grpId=2&thrdid=5834>.
Luettu 10.3.2015.

Kari, J., Moilanen, P. & Räihä, P. 2001. "Opettajan taipaleelle", Jyväskylän yli-
opisto.

Karisto A. www.alastonkriitikko.blogspot.fi. Luettu 13.3.2015.

Kesäpoika.

<http://ranneliike.net/keskustelu.php?act=rthrd&grpId=2&thrdid=5834>. Luettu
10.3.2015.

Lepola, O. 2000. "Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansa-
salaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa".
Helsingin yliopisto.

Mäkinen, M. 2015. Työpaikoilla toivon suuntaan. Lehtiartikkeli. UutisVuoksi,
1.4.2015.

Pöysä, M. Maahanmuuttajien koulutus.

http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/monikulttu

urinen koulu/kulttuurien valinen viestinta/maahanmuutto horjuttaa minakuvaa
Luettu 23.2.2015.

Pyykkönen, M. 2007. ”Järjestäytyvät diasporat. Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa”. Jyväskylän yliopisto.

Rautio, P., Saastamoinen, M. 2006. ”Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma”. Tampere University Press.

Turun sanomat. www.ts.fi. Luettu 14.12.2014, 7.1.2015, 12.2.2015.

Valtaoja, Esko. Lehtiartikkeli. Turun sanomat, 5.8.2014.

Valtonen, Kathleen (1997.).

Vantaan Sanomat www.vantaansanomat.fi. Luettu 20.3.2015.

Vihreät www.vihreät.fi. Luettu 30.3.2015.

Wikipedia www.fi.wikipedia.org. Luettu 2.2.2015.

Wikipedia [http://fi.wikipedia.org/wiki/Identiteetti_\(yhteiskuntatieteet\)](http://fi.wikipedia.org/wiki/Identiteetti_(yhteiskuntatieteet)). Luettu 12.2.2015.

Yle Teema, Maahanmuuttajana Ruotsissa. Katsottu 6.1.2015.

Yle www.yle.fi. Luettu 30.3.2015.